

แบบฟอร์มข้อเสนอแนะของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

บทความ/งานวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ชื่อบทความ ข้อเสนอแนะทางกฎหมายและการบริหารจัดการที่มีต่อพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 : ศึกษาเฉพาะกรณีด้านนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

ชื่อผู้นำเสนอ คุณเกรียงไกร รบรู

รหัสบทความ IRD-Conference2022 O 23

[illegible]

แบบฟอร์มข้อเสนอแนะของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

บทความ/งานวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ชื่อบทความ ข้อเสนอแนะทางกฎหมายและการบริหารจัดการที่มีต่อพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
พ.ศ. 2562 : ศึกษาเฉพาะกรณีด้านนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

ชื่อผู้นำเสนอ คุณเกรียงไกร รอบรู้

รหัสบทความ IRD-Conference2022_O_23

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

จัดข้อเสนอแนะออกในรูปแบบคำปรึกษา
ปรับแก้ โดยเพิ่มส่วนบทบัญญัติเกี่ยวกับระบอบการปกครอง

**ข้อสังเกตทางกฎหมายและการบริหารจัดการ
ที่มีต่อพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562
: ศึกษาเฉพาะกรณีด้านนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน**

เกรียงไกร รอบรู้

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
email: kriangkrai.r@bu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเด็นอันเป็นข้อสังเกตทางกฎหมายและการบริหารจัดการที่มีต่อพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เฉพาะด้านนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูล 3 รูปแบบ ได้แก่ (1) วิธีการศึกษาเชิงเอกสาร (2) วิธีการสัมภาษณ์จากผู้ให้สัมภาษณ์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำนวน 12 คน และ (3) วิธีการสังเกตการณ์ ซึ่งผู้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวด้วยแนวคิด ทฤษฎี หลักการทางด้านกฎหมายและการบริหารจัดการ รวมถึงบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาวิจัยพบข้อสังเกตที่สำคัญ 7 ประเด็น ได้แก่ (1) สถานะของบุคคลก่อนการเป็นนักศึกษา (2) นวัตกรรม การเรียนการสอน (3) การวัดประเมินผลการศึกษา (4) การดูแลสุขภาพอนามัยของนักศึกษา (5) การดูแลสวัสดิภาพให้นักศึกษา : กรณีการติดตั้งกล้องโทรทัศน์วงจรปิด (6) วินัยของนักศึกษา และ (7) กิจกรรมของนักศึกษา ในภาพรวมพบว่า การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษา นอกจากสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจะขอความยินยอมเพื่อดำเนินการดังกล่าวแล้ว สถาบันฯ อาจอาศัยฐานอำนาจทางกฎหมายอื่น ๆ เพื่อดำเนินการโดยไม่ต้องขอความยินยอม แต่ถึงกระนั้น สถาบันฯ ยังคงต้องสร้างระบบการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มาตรการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลนักศึกษาที่มีความรัดกุม เพราะข้อมูลบางประเภทเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหว หากมีการรั่วไหลของข้อมูลอาจกระทบสิทธิของนักศึกษาผู้เป็นเจ้าของข้อมูลอย่างรุนแรง มาตรการดังกล่าว เช่น การกำหนดบุคคลผู้มีสิทธิเข้าถึงข้อมูล วิธีการเข้าถึงข้อมูล หรือการยืนยันตัวตนของผู้มีสิทธิเข้าถึงข้อมูล เป็นต้น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยคือ (1) สถาบันฯ ควรกำหนดมาตรการและแนวปฏิบัติกลางเพื่อคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวของนักศึกษา อันเกี่ยวเนื่องกับข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้หน่วยงานหรือบุคลากรภายในสถาบันฯ นำไปใช้ได้ถูกต้องตามกฎหมายและนโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และ (2) สถาบันฯ ต้องสร้างความรู้ความเข้าใจ ความตระหนักถึงความสำคัญในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้แก่หน่วยงานและบุคลากร และอาจจัดการอบรมหรือการทดสอบความรู้ความเข้าใจของบุคลากร เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นว่า บุคลากรได้รับทราบถึงหลักการพื้นฐานของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

คำสำคัญ: กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, สถาบันอุดมศึกษาเอกชน, นักศึกษา

The Legal and Administrative Observations on The Personal Data Protection Act B.E. 2562 : Specific Study of Students of Private Higher Education Institutions

Kriangkrai Robroo

School of Law, Bangkok University

email: kriangkrai.r@bu.ac.th

Abstract

This research has the purpose to study on issues of legal and administrative observations regarding the Personal Data Protection Act B.E. 2562, specifically for students of private higher education institutions by employed three research methods, namely (1) a documentary method, (2) an interview with 12 interviewees from private higher education institution, and (3) an observation method which the researcher is part of the personal data protection practice, by analyzing such data with concepts, theories, principles of law and management including the provisions of the relevant laws.

The results of this research revealed 7 important observations, namely: (1) issues of personal status before being a student, (2) issues of teaching and learning innovation, (3) issues of educational evaluation, and (4) issues of students' healthcare (5) issues of student welfare: the case of installing closed-circuit cameras (6) issues of student discipline and (7) issues of student activities. Overall, the research found that collecting, using or disclosing personal information of students, beside getting students' consent to do so, the institution may use other legal powers to do this without asking for consent. However, the institute still has to create a system to protect personal information and provide concise security measures for student information. Because some types of data are sensitive personal data, any leak of information could severely affect the rights of the student who is the subject of the information. For instance, such measures are, determining the person who has the right to access information, accessing to information, or confirming the identity of the person who has the right to access information, etc.

The research suggestions are (1) the institution should establish central measures and guidelines for protecting the right to privacy of students relating to personal data for agencies or personnel within the institute to be used in accordance with the law and policy regarding personal data protection; and (2) the institution must develop understanding and awareness of the importance of protecting personal information for agencies and personnel and may arrange training or cognitive testing for personnel to ensure that personnel are aware of the basic principles of the Personal Data Protection Law.

Keywords: Personal Data Protection Law, Private Higher Education Institution, Student

บทนำ

ข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data) นับว่าเป็นทรัพยากรที่มีค่าอย่างยิ่งในปัจจุบัน ข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของผู้อื่นมีโอกาสที่จะถูกนำไปใช้หรือเปิดเผยสู่สาธารณะได้ตลอดเวลา ซึ่งอาจเกิดผลลัพธ์ในเชิงลบ หากการใช้หรือเปิดเผยข้อมูลนั้นตรงตามความประสงค์ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล แต่ก็อาจเกิดผลลัพธ์ในเชิงลบสร้างความเสียหายให้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ หากเจ้าของข้อมูลไม่ยินดีที่จะให้มีการใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลแต่อย่างใด เช่น การนำข้อมูลส่วนบุคคลไปก่ออาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ ฯลฯ

ด้วยเหตุนี้ จึงมีแนวคิดในการออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิในข้อมูลของบุคคลขึ้น โดยสหภาพยุโรปได้มีการออกข้อกำหนดทั่วไปว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูล (General Data Protection Regulation : GDPR) (นคร เสรีรักษ์ และคณะ, 2562) เพื่อเป็นมาตรฐานในการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวของบุคคลอย่างเป็นรูปธรรม

ประเทศไทยจึงมีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เพื่อคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล อย่างไรก็ตาม กฎหมายฉบับดังกล่าวมีผลบังคับใช้เป็นการทั่วไป ครอบคลุมผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (Data Controller) ในหน่วยงานและกิจการหลากหลายประเภท ซึ่งรวมถึงหน่วยงานและกิจการด้านการศึกษา นั้นหมายความว่า สถาบันอุดมศึกษาเอกชนก็อยู่ในฐานะของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายฉบับนี้ด้วยเช่นกัน

กฎหมายดังกล่าวเป็นกฎหมายใหม่ ยังคงมีความคิดเห็นจากนักวิชาการ นักวิชาชีพ และผู้ประกอบการ ที่ตีความข้อกฎหมายแตกต่างกัน ซึ่งการตีความที่แตกต่างกัน นำไปสู่การใช้กฎหมายที่แตกต่างกัน และแน่นอนว่าการกระทำหรือการปฏิบัติบางอย่างอาจเป็นความผิดตามกฎหมายนี้

ด้วยความคลุมเครือในบทบัญญัติของกฎหมายและการนำไปปฏิบัติ จึงนำมาสู่การศึกษาวิจัยเพื่อตั้งข้อสังเกตในทางกฎหมายและการบริหารจัดการที่มีต่อกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยมุ่งเน้นศึกษาเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ซึ่งผู้วิจัยเป็นอาจารย์ประจำของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งหนึ่งและมีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขององค์กร และงานวิจัยนี้ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะด้านนักศึกษาเท่านั้น ด้วยเหตุที่พันธกิจสำคัญประการหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนก็คือ การบ่มเพาะและพัฒนาให้นักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพและสอดคล้องตามอัตลักษณ์ของสถาบันฯ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาจึงมีหลายประเด็นที่น่าสนใจและบางประเด็นควรเร่งดำเนินการให้สอดคล้องตามกฎหมาย ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงนำมาสู่การศึกษาวิจัย เรื่อง ข้อสังเกตทางกฎหมายและการบริหารจัดการที่มีต่อพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 : ศึกษาเฉพาะกรณีด้านนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษา รวบรวม และวิเคราะห์ประเด็นอันเป็นข้อสังเกตทางด้านกฎหมายที่มีต่อพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เฉพาะด้านนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

2) เพื่อศึกษา รวบรวม และวิเคราะห์ประเด็นอันเป็นข้อสังเกตทางด้านการบริหารจัดการที่มีต่อพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เฉพาะด้านนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “ข้อสังเกตทางกฎหมายและการบริหารจัดการที่มีต่อพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 : ศึกษาเฉพาะกรณีด้านนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน” เป็นการศึกษา รวบรวม วิเคราะห์เพื่อตั้งข้อสังเกตใน 2 ส่วน ได้แก่ (1) ข้อสังเกตทางกฎหมาย และ (2) ข้อสังเกตทางการบริหารจัดการ ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่มีต่อพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เฉพาะด้านนักศึกษา โดยผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพและเก็บรวบรวมข้อมูล 3 ประเภท ได้แก่ (1) วิธีการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Method) (2) วิธีการสัมภาษณ์

(Interview Method) และ (3) วิธีการสังเกตการณ์ (Observation Method) ซึ่งมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1) ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาเชิงเอกสาร กล่าวคือ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมถึงความคิดเห็นของนักวิชาการและผู้ปฏิบัติงานในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ซึ่งค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น กฎหมาย หนังสือ รายงานการวิจัย บทความวิจัย บทความวิชาการ เอกสารประกอบการสัมมนา คลิปวิดีโอการสัมมนา แหล่งข้อมูลจากสื่อออนไลน์ที่มีความน่าเชื่อถือ

2) ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นผู้รับผิดชอบงานด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ผู้รับผิดชอบงานด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้รับผิดชอบงานด้านกิจการนักศึกษา และผู้รับผิดชอบงานด้านการเรียนการสอน จากสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำนวน 3 แห่ง รวมทั้งสิ้น 12 คน ได้แก่

2.1) มหาวิทยาลัยที่ 1 : ผู้รับผิดชอบงานด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล 1 คน ผู้รับผิดชอบงานด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 1 คน ผู้รับผิดชอบงานด้านกิจการนักศึกษา 1 คน ผู้รับผิดชอบงานด้านการเรียนการสอน 1 คน

2.2) มหาวิทยาลัยที่ 2 : ผู้รับผิดชอบงานด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล 1 คน ผู้รับผิดชอบงานด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 1 คน ผู้รับผิดชอบงานด้านกิจการนักศึกษา 1 คน ผู้รับผิดชอบงานด้านการเรียนการสอน 1 คน

2.3) มหาวิทยาลัยที่ 3 : ผู้รับผิดชอบงานด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล 1 คน ผู้รับผิดชอบงานด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 1 คน ผู้รับผิดชอบงานด้านกิจการนักศึกษา 1 คน ผู้รับผิดชอบงานด้านการเรียนการสอน 1 คน

โดยกำหนดขอบเขตประเด็นคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ในด้านนักศึกษาที่มีความเชื่อมโยงกับมิติทางกฎหมายและการบริหารจัดการ

อนึ่ง ในงานวิจัยนี้จะไม่ระบุชื่อของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน และจะใช้นามสมมุติแทนการระบุชื่อและนามสกุลจริงของผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อเป็นการเคารพสิทธิความเป็นส่วนตัว รวมถึงการรักษาความลับในการปฏิบัติงานของแต่ละสถาบันฯ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำลายเอกสารที่บันทึกคำให้สัมภาษณ์ภายหลังการวิจัยแล้วเสร็จ ซึ่งได้รับความยินยอมจากผู้ให้สัมภาษณ์แล้ว

3) ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม กล่าวคือ ผู้วิจัยได้รับการแต่งตั้งเป็นเลขานุการคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มหาวิทยาลัยกรุงเทพ (คณะกรรมการ BU-PDPA) ซึ่งผู้วิจัยจะต้องทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลทางกฎหมาย ข้อมูลเชิงโครงสร้างและการบริหารจัดการ ข้อมูลในการปฏิบัติงานภายในองค์กร ประเด็นคำถาม เพื่อนำเสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของมหาวิทยาลัย พร้อมให้ความเห็นประกอบในการพิจารณาของคณะกรรมการ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ปฏิบัติหน้าที่อนุกรรมการในคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของมหาวิทยาลัย ซึ่งคณะอนุกรรมการดังกล่าวมีหน้าที่หลักในการสำรวจ ศึกษา วิเคราะห์ ให้ความเห็น และตอบข้อหารือต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล จากทุกภาคส่วนของมหาวิทยาลัย โดยผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลผ่านเอกสารต่าง ๆ อาทิ รายงานการประชุมคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มหาวิทยาลัยกรุงเทพ รายงานการวิเคราะห์ประเด็นการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล รายงานการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงาน เป็นต้น

4) ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ และข้อมูลจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ด้วยแนวคิด ทฤษฎี หลักการทางด้านกฎหมายและการบริหารจัดการ บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 หลังจากนั้น ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมผลการวิเคราะห์เพื่อเรียบเรียงและแยกประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในแต่ละส่วน และทำการสังเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวอีกครั้งเพื่อกำหนดเป็นข้อสังเกตทางกฎหมายและการบริหารจัดการที่มีต่อพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ในด้านนักศึกษา

ระยะเวลาในการวิจัย

เดือนกรกฎาคม-เดือนกันยายน 2564

คำย่อ

- 1) ความยินยอมฯ คือ ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล
- 2) สถาบันฯ คือ สถาบันอุดมศึกษาเอกชน

ผลการวิจัย

ประเด็นที่ 1 : สถานะของบุคคลก่อนการเป็นนักศึกษา

หลายครั้งที่บุคลากรของสถาบันฯ บางส่วนอาจใช้ถ้อยคำอย่างไม่เป็นทางการว่า “นักศึกษาใหม่” ซึ่งส่วนหนึ่งอาจมุ่งหมายเฉพาะบุคคลที่มีสถานะเป็นนักศึกษาของสถาบันฯ แล้ว กล่าวคือ การขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษาได้แล้วเสร็จสมบูรณ์ กับอีกแง่หนึ่งอาจมีความเข้าใจว่า “นักศึกษาใหม่” หมายถึง บุคคลที่มีสถานะเป็นนักศึกษาแล้วและรวมถึงบุคคลที่อยู่ระหว่างการสมัครเข้าเป็นนักศึกษาหรืออยู่ระหว่างการขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษา หากพิจารณาจากสถานะของบุคคลข้างต้นประกอบกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล จะพบว่า การใช้คำว่า “นักศึกษาใหม่” อย่างคลุมเครืออาจมีความเสี่ยงต่อการเก็บรวบรวม ใช้ เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล โดยมีขอบด้วยกฎหมาย

บุคคลที่อยู่ระหว่างการสมัครเข้าเป็นนักศึกษาหรืออยู่ระหว่างการขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษา จึงจัดว่ายังไม่มีสถานะเป็นนักศึกษาของสถาบันฯ เช่น

- บุคคลยื่นสมัครเข้ารับการศึกษ โดยมิคุณสมบัติครบถ้วน แต่ไม่ขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษาของสถาบันฯ
- บุคคลยื่นสมัครสอบคัดเลือกเข้ารับการศึกษตามหลักสูตรของสถาบันฯ แต่ไม่ผ่านการสอบคัดเลือก
- บุคคลผ่านการสอบคัดเลือก แต่สละสิทธิที่จะเข้าศึกษา จึงไม่ขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษาของสถาบันฯ
- ฯลฯ

ประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลก่อนการเป็นนักศึกษาวouldจะต้องการดำเนินการอย่างไร ซึ่งอาจมีกระบวนการที่แตกต่างไปจากการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่เป็นนักศึกษาแล้ว

ผลการศึกษาชี้ข้อสังเกตว่า บุคคลที่สมัครเข้ารับการศึกษในหลักสูตรระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่จะมีอายุไม่ถึง 20 ปีบริบูรณ์ จึงอยู่ในสถานะของ “ผู้เยาว์” หากสถาบันฯ จะรับสมัครผู้เยาว์เข้าเป็นนักศึกษา สถาบันฯ ต้องขอความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เยาว์จากผู้ใช้อำนาจปกครองด้วย ตามความแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มาตรา 20 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นผู้เยาว์ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรส หรือไม่มีฐานะเสมือนดังบุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วตามมาตรา 27 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าว ให้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่การให้ความยินยอมของผู้เยาว์ไม่ใช้การใด ๆ ซึ่งผู้เยาว์อาจให้ความยินยอมโดยลำพังได้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 22 มาตรา 23 หรือมาตรา 24 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ใช้อำนาจปกครองที่มีอำนาจกระทำการแทนผู้เยาว์ด้วย

(2) ในกรณีที่ผู้เยาว์มีอายุไม่เกินสิบปี ให้ขอความยินยอมจากผู้ใช้อำนาจปกครองที่มีอำนาจกระทำการแทนผู้เยาว์”

อย่างไรก็ตาม มีบางส่วนเห็นว่า การสมัครเข้าเป็นนักศึกษาอาจจัดเป็นนิติกรรมที่ผู้เยาว์สามารถกระทำเองโดยลำพัง โดยเข้าองค์ประกอบตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังต่อไปนี้

- มาตรา 23 : ผู้เยาว์อาจทำการใด ๆ ได้ทั้งสิ้น ซึ่งเป็นการต้องทำเองเฉพาะตัว
- มาตรา 24 : ผู้เยาว์อาจทำการใด ๆ ได้ทั้งสิ้น ซึ่งเป็นการสมแก่ฐานะานุรูปแห่งตนและเป็นการอันจำเป็นในการดำรงชีพตามสมควร

แต่อย่างไรก็ดี เนื่องจาก กฎหมายคุ้มครองส่วนบุคคลเป็นกฎหมายใหม่ จึงไม่อาจชี้ชัดลงไปได้ว่า หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจตามกฎหมายฉบับนี้จะตีความเช่นเดียวกับความเห็นข้างต้นหรือไม่

จึงเห็นว่า เพื่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงานของสถาบันฯ และบุคลากร จึงควรขอความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลจากผู้เยาว์และผู้ใช้อำนาจปกครองของผู้เยาว์ด้วย

ข้อสังเกตต่อมา ผู้ที่ต้องให้ความยินยอมฯ ร่วมกับผู้เยาว์ คือ “ผู้ใช้อำนาจปกครอง” แต่หลายกรณีพบว่า ผู้เยาว์พักอาศัยอยู่กับญาติหรือพี่น้องซึ่งมิใช่ผู้ใช้อำนาจปกครองตามกฎหมาย จึงไม่อาจเข้าเงื่อนไขที่จะให้ความยินยอมฯ แก่สถาบันฯ ได้

สำหรับด้านการบริหารจัดการ เพื่อให้การรับสมัครนักศึกษาและการขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษาดำเนินไปได้อย่างราบรื่น รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล สถาบันฯ สามารถจัดทำเอกสารให้ความยินยอมฯ และอัปโหลดไว้บนช่องทางการสื่อสารของสถาบันฯ เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก ฯลฯ เพื่อให้ผู้เยาว์สามารถพิมพ์เอกสารและให้ผู้ใช้อำนาจปกครองลงนามให้ความยินยอม และนำส่งพร้อมเอกสารประกอบการสมัครหรือการขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษาของสถาบันฯ

วิธีการข้างต้น นอกจากจะไม่เป็นการสร้างขั้นตอนที่ยุงยากซับซ้อน เพราะใช้ในขั้นตอนเดียวกับการยื่นเอกสารประกอบการสมัครหรือเอกสารประกอบการขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษาแล้ว ยังทำให้ผู้ใช้อำนาจปกครองสามารถดูแล ติดตาม หรือสนับสนุนทางด้านการศึกษของผู้เยาว์ รวมถึงช่วยเหลือผู้เยาว์ในการตรวจทานเอกสารให้ความยินยอมฯ อย่างรอบคอบอีกด้วย

ประเด็นที่ 2 : นวัตกรรมการเรียนการสอน

ในปัจจุบันมีการคิดค้นนวัตกรรมการเรียนการสอนรูปแบบใหม่อย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการเรียนการสอน ปฏิเสธไม่ได้ว่า นวัตกรรมเหล่านี้สร้างความแตกต่างให้กับหลักสูตรของแต่ละสถาบันฯ บางส่วนถึงขั้นความโดดเด่นของหลักสูตร หรืออาจกลายเป็นอัตลักษณ์ประจำหลักสูตรของสถาบันฯ แห่งนั้น

ความนิยมอย่างหนึ่งเพื่อสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนก็คือ การใช้เทคโนโลยีเพื่อบันทึกภาพและภาพเคลื่อนไหว ในขณะที่มีการเรียนการสอน ซึ่งมีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาระบบและรูปแบบการเรียนการสอนโดยตรง แต่อาจเกิดประเด็นเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามมา เช่น การบันทึกภาพและภาพเคลื่อนไหวของนักศึกษาตลอดคาบเรียน มีลักษณะเป็นการบันทึกพฤติกรรมการเรียนของนักศึกษา ซึ่งสถาบันฯ สามารถดำเนินการได้หรือไม่ หรือต้องได้รับความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลจากนักศึกษาเสียก่อน เนื่องจากภาพและภาพเคลื่อนไหวเหล่านั้นอาจถูกนำไปอ้างอิงต่อไปในโอกาสต่าง ๆ อาทิ การประชุมคณาจารย์ผู้สอน การประชุมคณะกรรมการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน หรือแม้แต่การนำไปประชาสัมพันธ์เพื่อแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของหลักสูตร ฯลฯ

จากศึกษาวิจัย มีข้อเสนอแนะต่อประเด็นข้อสังเกตข้างต้น ดังนี้

มุมมองในทางกฎหมายเห็นว่า เมื่อบุคคลได้ขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษาของสถาบันฯ แล้ว สัญญาในการให้บริการการศึกษาระหว่างนักศึกษาและสถาบันฯ ย่อมเกิดขึ้น โดยปกติแล้ว สถาบันฯ มีหน้าที่ที่ต้องส่งเสริมการเรียนรู้ ทักษะประสบการณ์ ให้แก่นักศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด รวมถึงหน้าที่ตามพันธกิจของสถาบันฯ ที่เกิดขึ้นตามสัญญาดังกล่าว การบันทึกภาพและภาพเคลื่อนไหวบรรยากาศของการเรียนการสอน จึงอาจเป็นข้อยกเว้นที่สถาบันฯ ไม่ต้องขอความยินยอมฯ จากนักศึกษา โดยอาศัยอำนาจตาม “ฐานแห่งสัญญา (Contract)” ดังความในพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 24 ซึ่งบัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่ (3) เป็นการจำเป็นเพื่อการปฏิบัติตามสัญญาซึ่งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นคู่สัญญาหรือเพื่อใช้ในการดำเนินการตามคำขอของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลก่อนเข้าทำสัญญานั้น”

อนึ่ง ในกรณีที่สถาบันฯ ต้องการใช้ภาพหรือภาพเคลื่อนไหวข้างต้นในการประชาสัมพันธ์เชิงการตลาด อาจไม่เข้าข่ายตามสัญญาการให้บริการการศึกษา โดยเป็นการยากที่จะกล่าวอ้างว่า การประชาสัมพันธ์สู่สาธารณะซึ่งภาพและภาพเคลื่อนไหวในการเรียนการสอน โดยที่ปรากฏภาพของนักศึกษาอยู่ด้วย จะจัดว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ ทักษะ ประสบการณ์ ให้แก่นักศึกษาโดยตรง เพราะประโยชน์ของการประชาสัมพันธ์ในเชิงการตลาดย่อมตกแก่สถาบันฯ โดยตรง มิใช่นักศึกษากลุ่มดังกล่าวแต่อย่างใด

การบริหารจัดการเพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมาย แม้สถาบันฯ จะมิได้ขอความยินยอมฯ จากนักศึกษา โดยอ้างอำนาจตามฐานแห่งสัญญา แต่สถาบันฯ ก็ควรแจ้งให้นักศึกษาได้ทราบอีกครั้ง เป็นลายลักษณ์อักษร ก่อนเริ่มทำการบันทึกภาพและภาพเคลื่อนไหวระหว่างการเรียนการสอน อีกทั้ง การบันทึกภาพและภาพเคลื่อนไหวควรบันทึกในลักษณะบรรยากาศภาพรวมของการเรียนการสอน ไม่ควรบันทึกภาพนักศึกษาคนไหนคนใดเป็นการเฉพาะเจาะจง เพราะอาจเป็นสิ่งที่เกินความคาดหมายต่อประเด็นความเป็นส่วนตัวของนักศึกษาคนดังกล่าว

นอกจากนี้ หากภาพและภาพเคลื่อนไหวข้างต้นได้ถูกนำไปเผยแพร่ นอกเหนือจากภารกิจด้านการพัฒนานวัตกรรมเรียนการสอน เช่น ประชาสัมพันธ์เพื่อประโยชน์ทางการตลาดของสถาบันฯ โดยตรง สถาบันฯ จะต้องขอความยินยอมฯ จากนักศึกษาอีกครั้ง ซึ่งนักศึกษามีสิทธิที่จะไม่ให้ความยินยอมฯ ได้เช่นกัน

ประเด็นข้างต้น มีความละเอียดอ่อนและสุมเสี่ยงที่สถาบันฯ จะละเมิดกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบกับงานด้านพัฒนานวัตกรรมเรียนการสอนและงานด้านการพัฒนารัฐกิจและการตลาดของสถาบันฯ ต่างก็เป็นเรื่องสำคัญ มีความคาบเกี่ยวระหว่างกัน และต่างก็เกี่ยวข้องกับความยั่งยืนของสถาบันฯ ในระยะยาว ดังนั้น สถาบันฯ จึงควรกำหนดแนวปฏิบัติในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ในส่วนนี้ให้มีความชัดเจน พร้อมทั้งกำหนดหน่วยงานภายในของสถาบันฯ เพื่อทำหน้าที่ในการติดตาม ตรวจสอบ และให้คำแนะนำแก่หน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการตามแนวปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและไม่สุมเสี่ยงต่อการละเมิดกฎหมาย

ประเด็นที่ 3 : การวัดประเมินผลการศึกษา

นอกจากประเด็นด้านนวัตกรรมเรียนการสอนแล้ว การวัดประเมินผลการศึกษาซึ่งจัดเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอน ก็ยังพบประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลด้วยเช่นกัน

การวัดประเมินผลการศึกษาในแต่ละรายวิชาหรือรายกิจกรรมของการเรียนการสอน สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ เช่น การให้นักศึกษาทำแบบทดสอบความรู้ การจัดทำโครงงาน การแลกเปลี่ยนและระดมความคิดเห็นจากสมาชิกท่านอื่น การอภิปรายแสดงความคิดเห็น การจัดนิทรรศการ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การสอบ หรือแม้แต่การเข้าชั้นเรียน ฯลฯ ไม่ว่าจะการวัดประเมินผลนั้น จะเป็นส่วนหนึ่งของการให้คำแนะนำและนำไปประมวลเป็นผลการเรียนหรือไม่ การวัดประเมินผลนั้นย่อมเกี่ยวข้องโดยตรงกับตัวของนักศึกษา และเชื่อมโยงไปยังข้อมูลส่วนบุคคลต่าง ๆ ของนักศึกษา

สถาบันฯ อาจเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาในส่วนของการวัดประเมินผล โดยอาศัยอำนาจตามฐานแห่งสัญญา (สัญญาให้บริการการศึกษาระหว่างนักศึกษากับสถาบันฯ) หรือเพื่อป้องกันปัญหาการตีความกฎหมายเกี่ยวกับการอ้างฐานอำนาจดังกล่าว สถาบันฯ อาจขอความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลจากนักศึกษา โดยครอบคลุมวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนานักศึกษาในมิติต่าง ๆ

ในส่วนของผู้ประเมินผลการศึกษา พบว่านอกจากผู้สอนแล้ว อาจมีบุคคลอื่นร่วมเป็นผู้ประเมินผลการศึกษาด้วย อาทิ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ กรรมการสอบวัดความรู้ หรือนักศึกษาร่วมชั้นเรียนที่มีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของนักศึกษารายอื่น ฯลฯ ซึ่งผลการประเมินย่อมมีประเด็นที่ละเอียดอ่อน ในบางกิจกรรมอาจวัดความรู้และทักษะของบุคคล หรืออาจวัดไปถึงพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งผลการประเมินอาจกำหนดเป็นคำแนะนำและการให้ความเห็นประกอบการประเมิน ดังนั้น ขอบเขตในการให้ความเห็นหรือคำอธิบายประกอบการประเมินย่อมกว้างขวาง แม้แต่การให้ข้อเสนอแนะของผู้ประเมิน

กียากที่จะระบุถึงขอบเขตข้อจำกัด เนื่องจาก เป็นเรื่องของการเสนอแนะ ให้ข้อเสนอแนะ การเสนอแนวทางต่าง ๆ อันเป็น เหตุผลและทัศนะของผู้ประเมินอย่างเป็นอิสระและมีความเป็นปัจเจก ด้วยเหตุนี้ จึงอาจเกิดความสับสนเสี่ยงของการรั่วไหลของ ข้อมูลส่วนบุคคลในขั้นตอนดังกล่าว

ฉะนั้น แม้การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษา ซึ่งรวมถึงการวัดประเมินผลการศึกษา จะ สามารถกระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามฐานแห่งสัญญา (Contract) หรือฐานความยินยอม (Consent) สถาบันฯ ก็พึงระวังการ นำข้อมูลข้างต้น เช่น ค่าคะแนน ความเห็นหรือคำอธิบายประกอบการประเมิน ฯลฯ ไปใช้หรือเปิดเผยอย่างไม่ถูกต้องตาม วัตถุประสงค์

แนวทางการบริหารจัดการประเด็นดังกล่าว สถาบันฯ ควรกำหนดข้อความแจ้งเตือนเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การรักษาความลับจากการประเมินผล ไว้ในเอกสารการประเมิน และส่งเอกสารการประเมินให้แก่ผู้สอนหรือ ผู้รับผิดชอบรายวิชาโดยตรง ในส่วนของผู้สอนหรือผู้รับผิดชอบรายวิชาควรมีมาตรการรักษาความปลอดภัยในข้อมูลดังกล่าว ให้สอดคล้องตามกฎหมายและนโยบายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสถาบันฯ เช่น ผู้มีสิทธิเข้าถึงข้อมูล วิธีการเข้าถึงข้อมูล อย่างปลอดภัย การดำเนินการหากมีการรั่วไหลของข้อมูล การแปรสภาพข้อมูลให้เป็นข้อมูลที่มีอาจะระบุตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของ ข้อมูลได้ หรือการทำลายข้อมูลเมื่อหมดความจำเป็นในการใช้ข้อมูล เป็นต้น

การบริหารจัดการในส่วนนี้เป็นเรื่องสำคัญ เพราะการวัดประเมินผลของแต่ละรายวิชาและของแต่ละกิจกรรมการ เรียนการสอนที่เกิดขึ้นในแต่ละภาคการศึกษาของสถาบันฯ มีจำนวนมาก จึงต้องมีการออกแบบระบบและกลไกในการคุ้มครอง ข้อมูลส่วนบุคคลในเรื่องของการวัดประเมินผลเป็นอย่างดี สถาบันฯ อาจกำหนดเป็นแม่แบบ ตัวอย่าง แนวปฏิบัติ หรือกำหนด ในรูปของระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อรักษาข้อมูลการวัดประเมินผลได้อย่างมี ประสิทธิภาพ และป้องกันการรั่วไหลของข้อมูลอย่างดีที่สุด

อนึ่ง ประเด็นดังกล่าวมีข้อห่วงใยในเรื่องการถ่ายทอดและสื่อสารที่ต้องมีความถูกต้องและครอบคลุมบุคคลที่ เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน อาทิ การสื่อสารจากสถาบันฯ ไปยังผู้บริหารคณะวิชา ผู้บริหารหน่วยงาน ผู้บริหารหลักสูตร ผู้รับผิดชอบ รายวิชา ผู้สอน รวมถึงการสื่อสารระหว่างสถาบันฯ กับอาจารย์พิเศษหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ซึ่งเป็นเรื่องเชิง เทคนิคประกอบกับการใช้ทักษะการสื่อสารของแต่ละสถาบันฯ ที่จะต้องดำเนินการให้เกิดความสมดุลระหว่างความถูกต้องตาม กฎหมายและนโยบายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กับเสรีภาพในทางวิชาการของผู้ประเมินผลด้วย

ประเด็นที่ 4 : การดูแลสุขภาพอนามัยของนักศึกษา

สถาบันฯ แต่ละแห่งยังคงมีระบบสวัสดิการดูแลด้านสุขภาพอนามัยให้แก่นักศึกษา เช่น หน่วยปฐมพยาบาล ห้อง รักษาพยาบาล การให้บริการทางการแพทย์ ฯลฯ

การที่นักศึกษาจะใช้บริการจากสวัสดิการด้านการดูแลสุขภาพอนามัย จะต้องมีการให้ข้อมูลส่วนบุคคลแก่บุคลากรที่ รับผิดชอบ เช่น นักศึกษาเข้ารับการรักษาพยาบาลเบื้องต้น การให้บริการทางการแพทย์ ฯลฯ จะต้องมีการซักถามข้อมูล เบื้องต้นของนักศึกษาและจัดทำเวชระเบียน

อนึ่ง เวชระเบียน (Medical Record) หมายถึง เอกสารทางการแพทย์ทุกประเภท ที่ใช้บันทึกและเก็บรวบรวม เรื่องราวประวัติของผู้ป่วย ทั้งประวัติส่วนตัว ประวัติครอบครัว ประวัติการแพ้ยา เอกสารการยินยอมให้ทำการรักษาพยาบาล ประวัติการเจ็บป่วยในอดีตและปัจจุบัน ข้อมูลบ่งชี้เฉพาะของบุคคล การรักษาพยาบาล ค่ารักษาพยาบาล ผลจาก ห้องปฏิบัติการ (โรงพยาบาลบ้านแพ้ว (องค์การมหาชน), 2564)

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 26 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อในลัทธิ ศาสนาหรือปรัชญา พฤติกรรมทางเพศ ประวัติ อาชญากรรม ข้อมูลสุขภาพ ความพิการ ข้อมูลสุขภาพแรงงาน ข้อมูลพันธุกรรม ข้อมูลชีวภาพ หรือข้อมูลอื่นใด ซึ่งกระทบ

ต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในทำนองเดียวกันตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด โดยไม่ได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่

(1) เพื่อป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของบุคคลซึ่งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่สามารถให้ความยินยอมได้ ไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม”

ดังนั้น ข้อมูลอันเกี่ยวกับสุขภาพของนักศึกษาที่สถาบันฯ จัดเก็บไว้จึงเป็นข้อมูลตามความของมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ซึ่งจัดว่าเป็น “ข้อมูลที่มีความอ่อนไหว (Sensitive Personal Data)” กล่าวคือ เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเป็นส่วนตัวของเจ้าของข้อมูลโดยแท้ ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหว หากจะต้องได้รับความยินยอมในการเก็บรวบรวมจากเจ้าของข้อมูล จะต้องได้รับ “ความยินยอมโดยชัดแจ้ง” เนื่องจาก เป็นข้อมูลที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง หากมีการรั่วไหลของข้อมูลไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย อาจกระทบต่อการประกอบอาชีพหรือแม้กระทั่งการดำเนินชีวิตของเจ้าของข้อมูลอย่างรุนแรง

ข้อมูลสุขภาพอนามัยของนักศึกษาอาจไม่ได้รับรวบรวมอยู่ที่เวชระเบียนเพียงอย่างเดียว ในทางปฏิบัติพบว่า ในหลายครั้ง นักศึกษามักจะขอคำปรึกษาในเบื้องต้นกับอาจารย์ที่ปรึกษาสำหรับเรื่องสุขภาพอนามัย ก่อนที่จะไปใช้บริการจากห้องรักษาพยาบาลหรือบริการทางการแพทย์ ในขั้นตอนนี้เองที่อาจารย์ที่ปรึกษาจะต้องขอความยินยอมฯ จากนักศึกษา และจะต้องมีมาตรการในการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลอย่างรัดกุม

ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็ข้อมูลสุขภาพของนักศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานใดในสถาบันฯ บุคคลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องขอความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลจากนักศึกษาอย่างชัดแจ้ง และต้องรักษาความปลอดภัยของข้อมูลมิให้รั่วไหลออกไปโดยมิชอบ

แนวทางการบริหารจัดการ เห็นว่า บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการขอความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ในด้านการดูแลสุขภาพอนามัยของนักศึกษามีหลายภาคส่วนด้วยกัน และได้ร่วมศูนย์การบริหารจัดการไว้ที่หน่วยปฐมพยาบาล ห้องรักษาพยาบาล หรือหน่วยให้บริการทางการแพทย์เพียงแห่งเดียว แต่อาจรวมไปถึงอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ผู้แนะแนว ผู้บริหารคณะวิชา หรือบุคลากรใดก็ตามของสถาบันฯ ที่นักศึกษาขอคำปรึกษาในเรื่องการดูแลสุขภาพอนามัยด้วย ดังนั้น ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของ การขอความยินยอมฯ มาตรการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล ซึ่งข้อมูลทางสุขภาพเป็นข้อมูลที่มีความอ่อนไหวจึงต้องมีมาตรการที่รัดกุมอย่างยิ่ง สถาบันฯ จะต้องสร้างความรู้ความเข้าใจพร้อมความตระหนักในการปฏิบัติตามกฎหมายและนโยบายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างจริงจัง ความเห็นบางส่วนเห็นว่า สถาบันฯ ควรจัดการอบรมและการทดสอบความรู้ความเข้าใจที่มีต่อกฎหมายและนโยบายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มากกว่าการเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ด้วยวิธีการเดียว เพราะการรั่วไหลของข้อมูลส่วนบุคคลโดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลสุขภาพ อาจกระทบต่อการดำเนินชีวิตของนักศึกษาในระยะยาว การเยียวยาสิทธิอาจไม่คุ้มค่าหรือมีอาจเทียบได้กับการดำเนินชีวิตที่จะเปลี่ยนแปลงไปในระยะยาว

นอกจากนี้ สถาบันฯ ควรกำหนดแบบฟอร์มหรือตัวอย่างข้อความที่จะขอความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษา โดยแยกข้อมูลด้านสุขภาพไว้เป็นการเฉพาะ เพราะข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหว การกำหนดขั้นตอนการส่งต่อข้อมูลภายในสถาบันฯ โดยผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง การสร้างมาตรการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลอย่างเคร่งครัด เช่น ผู้ที่มีสิทธิเข้าถึงข้อมูล วิธีการเข้าถึงข้อมูล วิธีการยืนยันสิทธิของบุคคล ดังกล่าวก่อนการเข้าถึงข้อมูล ระบบการแจ้งเตือนเมื่อมีการรั่วไหลของข้อมูล การดำเนินการแก้ไข และการเยียวยาในกรณีที่ข้อมูลรั่วไหลไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เป็นต้น

ประเด็นที่ 5 : การดูแลสวัสดิภาพให้แก่นักศึกษา : กรณีการติดตั้งกล้องโทรทัศน์วงจรปิด

การดูแลสวัสดิภาพหรือความปลอดภัยให้แก่นักศึกษาเป็นอีกภารกิจหนึ่งที่สถาบันฯ จะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับพันธกิจสำคัญอื่น ๆ เช่น การเรียนการสอน การบริการทางวิชาการ ฯลฯ งานสวัสดิภาพของนักศึกษาต้องดำเนินการตลอด 24

ชั่วโมง แม้การเกิดเหตุที่กระทบต่อความปลอดภัยของนักศึกษาจะเกิดขึ้นภายในหรือภายนอกสถาบันฯ ก็ตาม และประเด็นหนึ่งที่มีมักจะกล่าวถึงระบบการดูแลรักษาความปลอดภัยให้แก่นักศึกษา ซึ่งสัมพันธ์กับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ก็คือ การติดตั้งกล้องโทรทัศน์วงจรปิด หรือ CCTV

การติดตั้ง CCTV ภายในบริเวณของสถาบันฯ ก็เพื่อรักษาความปลอดภัยในภาพรวม ไม่จำกัดว่าต้องการคุ้มครองสวัสดิภาพของกลุ่มบุคคลใดเป็นการเฉพาะ สถาบันฯ เอง คณาจารย์ บุคลากร นักศึกษา หรือบุคคลภายนอกที่เข้ามาภายในบริเวณของสถาบันฯ ต่างก็ได้รับประโยชน์จากการติดตั้ง CCTV ทั้งสิ้น เช่น กรณีเกิดเหตุการณ์ทำร้ายร่างกาย การลักทรัพย์ ทรัพย์สินเสียหาย ทรัพย์สินสูญหาย หรือการสร้างความเสี่ยงภัยประการอื่น ฯลฯ CCTV จะบันทึกภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อใช้ประกอบเป็นหลักฐานในการดำเนินการหรือดำเนินคดีต่าง ๆ ได้สะดวกขึ้น

อย่างไรก็ดี CCTV ได้บันทึกภาพเหตุการณ์ ตัวบุคคล และพฤติกรรมของบุคคลซึ่งรวมถึงนักศึกษาไปด้วย หากพิจารณาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 6 บัญญัติว่า “ในพระราชบัญญัตินี้ “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ” ฉะนั้น ภาพของนักศึกษาที่บันทึกได้ด้วย CCTV จึงจัดว่าเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ย่อมอยู่ภายใต้การบังคับใช้ของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลด้วยเช่นกัน

อนึ่ง มีประเด็นว่า สถาบันฯ จะต้องขอความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษา ซึ่งเก็บรวบรวมจาก CCTV ด้วยหรือไม่ ประเด็นนี้มีความเห็นทางกฎหมายและการบริหารจัดการว่า ในช่วงที่บุคคลขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษา สถาบันฯ สามารถขอความยินยอมมา ในขั้นตอนดังกล่าวจากนักศึกษา เพื่อการรักษาความปลอดภัยให้แก่นักศึกษา นอกจากนี้ การติดตั้ง CCTV เพื่อดูแลสวัสดิภาพของนักศึกษาอาจกระทำได้ โดยอาศัยอำนาจตาม “ฐานประโยชน์ต่อชีวิต (Vital Interest)” และ “ฐานประโยชน์อันชอบธรรม (Legitimate Interest)” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 24 ซึ่งบัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่

(2) เพื่อป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของบุคคล

....

(5) เป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือของบุคคลหรือนิติบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่ประโยชน์ดังกล่าวมีความสำคัญน้อยกว่าสิทธิขั้นพื้นฐานในข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล”

แต่สิ่งที่สถาบันฯ จะต้องพึงระวังก็คือ แม้จะได้รับความยินยอมมา หรือดำเนินการโดยอาศัยอำนาจตามฐานประโยชน์ต่อชีวิตหรือฐานประโยชน์อันชอบธรรม สถาบันฯ ต้องมีมาตรการรักษาความปลอดภัยต่อข้อมูลที่จัดเก็บด้วย เช่น บุคคลที่มีสิทธิเข้าถึงข้อมูล การตอบรับหรือปฏิเสธเมื่อมีบุคคลอื่นที่ไม่ใช่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลต้องการขอข้อมูลเหล่านั้น มาตรการแจ้งเตือน แก้อัปเดต หรือเยียวยาในกรณีที่ข้อมูลรั่วไหลไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ฯลฯ สำหรับสถาบันฯ ที่มีการจัดโครงสร้างการบริหารงานด้านการดูแลสวัสดิภาพนักศึกษา หรือการติดตั้งระบบ CCTV เพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยให้แก่นักศึกษา หากเป็นการบริหารแบบรวมศูนย์อำนาจ กล่าวคือ หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบงานดังกล่าว การกำหนดมาตรการและการปฏิบัติตามมาตรการอาจเป็นไปได้โดยมีประสิทธิภาพ เพราะเป็นการกิจหลักของหน่วยงานที่จะต้องดำเนินการอยู่แล้ว หากแต่สถาบันฯ ที่มีการบริหารงานแบบกระจายอำนาจ กล่าวคือ ให้คณะวิชา สำนัก ฝ่าย หรือหน่วยงานต่าง ๆ มีระบบการดูแลรักษาความปลอดภัยจาก CCTV เป็นของตนเอง มาตรการและแนวปฏิบัติเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาอาจมีความแตกต่างกัน และอาจคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของนักศึกษาแตกต่างกันอีกด้วย จึงเห็นว่ากรณีนี้โครงสร้างการบริหารงานเป็นแบบกระจายอำนาจ สถาบันฯ ควรกำหนดมาตรการและแนวปฏิบัติกลางเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาจากการติดตั้งระบบ CCTV ในระดับสถาบันและระดับหน่วยงาน เพื่อให้มีมาตรฐานกลางที่สอดคล้องกับกฎหมายและ

นโยบายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยสถาบันฯ อาจกำหนดให้หน่วยงานต่าง ๆ ต้องกำหนดมาตรการและแนวปฏิบัติของตนเองที่มีมาตรฐานไม่ต่ำกว่ามาตรฐานกลางที่สถาบันฯ กำหนด ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของนักศึกษา

ประเด็นที่ 6 : วินัยของนักศึกษา

การดูแลพฤติกรรมของนักศึกษาจัดเป็นส่วนหนึ่งของงานด้านกิจการนักศึกษา ในส่วนของงานวินัย โดยทั่วไปแล้วสถาบันฯ จะกำหนดวินัยของนักศึกษาในรูปแบบของข้อบังคับของสถาบันฯ ซึ่งต้องผ่านการพิจารณาอนุมัติจากสภาสถาบันฯ ไม่ควรตราเป็นรูปแบบของประกาศหรือระเบียบที่ผ่านการพิจารณาจากอธิการบดีเท่านั้น เพราะกฎเกณฑ์ดังกล่าวเป็นการกำหนดพฤติกรรมที่พึงกระทำและต้องห้ามกระทำของนักศึกษา ซึ่งในส่วนของการห้ามการกระทำนั้น หากฝ่าฝืนจะมีโทษทางวินัยตามที่สถาบันฯ กำหนด เช่น ตักเตือนเป็นลายลักษณ์อักษร ทัณฑ์บน พักการศึกษา การพ้นจากสภาพนักศึกษา เป็นต้น ด้วยลักษณะของกฎเกณฑ์จึงมีเนื้อหาเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล จึงควรผ่านการพิจารณาจากสภาสถาบันฯ ซึ่งประกอบไปด้วยคณะบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญหลากหลายสาขาร่วมกันพิจารณาและให้ความคิดเห็น

ข้อมูลการกระทำความผิดทางวินัยของนักศึกษาเป็นข้อมูลที่มีความละเอียดอ่อนและเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับตัวนักศึกษา แม้ว่าในปัจจุบัน พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 26 (ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหว) จะมีได้บัญญัติครอบคลุมถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวินัยของนักศึกษาก็ตาม (มาตรา 26 บัญญัติถึงข้อมูลประวัติอาชญากรรม ซึ่งมีได้หมายความว่ารวมถึงข้อมูลการกระทำความผิดทางวินัยของนักศึกษา โดยความในมาตรา 26 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า “ห้ามมิให้เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อในลัทธิศาสนาหรือปรัชญา พฤติกรรมทางเพศ ประวัติอาชญากรรม ข้อมูลสุขภาพ ความพิการ ข้อมูลสหภาพแรงงาน ข้อมูลพันธุกรรม ข้อมูลชีวภาพ หรือข้อมูลอื่นใดซึ่งกระทบต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในทำนองเดียวกันตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด โดยไม่ได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่”) แต่ข้อมูลการกระทำความผิดทางวินัยก็ยังมีความอ่อนไหวโดยลักษณะของตัวข้อมูลเอง หากข้อมูลดังกล่าวรั่วไหลหรือใช้ข้อมูลโดยมิชอบด้วยกฎหมาย อาจกระทบต่อการประกอบอาชีพในอนาคตของนักศึกษา รวมถึงการดำเนินชีวิตประจำวันของนักศึกษาอีกด้วย

มีประเด็นปัญหาว่า หากนักศึกษาไม่ยินยอมให้สถาบันฯ เก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลการกระทำความผิดทางวินัย สถาบันฯ จะดำเนินการอย่างไร เพราะฉะนั้น หากสถาบันฯ ได้ลงโทษทางวินัยแก่นักศึกษาแล้ว แต่สถาบันฯ กลับไม่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลในการสอบสวนทางวินัย ข้อมูลการกระทำความผิดทางวินัย ข้อมูลการอุทธรณ์และการวินิจฉัยอุทธรณ์ หรือข้อมูลการลงโทษทางวินัย ได้เลย หากในอนาคตมีประเด็นความชอบด้วยกฎหมายของการลงโทษทางวินัยสถาบันฯ ก็จะไม่มีความรู้หรือหลักฐานใด ๆ ที่จะสามารถนำมาอ้างอิงได้ หากเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นก็ย่อมไม่เป็นผลดีกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

สถาบันฯ อาจเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลทางวินัยของนักศึกษา โดยอาศัยอำนาจตามฐานประโยชน์อันชอบธรรม (Legitimate Interest) ตามมาตรา 24 ความว่า “ห้ามมิให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่

(5) เป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือของบุคคลหรือนิติบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่ประโยชน์ดังกล่าวมีความสำคัญน้อยกว่าสิทธิขั้นพื้นฐานในข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล”

ด้านการบริหารจัดการ โดยทั่วไป สถาบันฯ จะมีหน่วยงานภายในซึ่งเป็นหน่วยธุรการให้กับคณะกรรมการสอบสวนทางวินัย (หรือชื่อเรียกอย่างอื่น แต่ปฏิบัติหน้าที่ในทำนองเดียวกัน) และมักจะสังกัดสายงานด้านกิจการนักศึกษา สถาบันฯ จะต้องสร้างระบบรักษาความปลอดภัยในข้อมูลอย่างรัดกุม ด้วยเหตุที่การกระทำความผิดทางวินัยนักศึกษาเป็นข้อมูลที่มีความละเอียดอ่อนและสัมพันธ์โดยตรงกับตัวของนักศึกษา การรั่วไหลของข้อมูลย่อมสร้างความเสียหายตามมาและอาจเป็นความเสียหายที่รุนแรง

สถาบันฯ จะต้องกำหนดแหล่งจัดเก็บข้อมูลที่ชัดเจน ผู้ที่มีสิทธิเข้าถึงข้อมูล วิธีการเข้าถึงข้อมูล การยืนยันสิทธิของผู้เข้าถึงข้อมูล หรือแม้แต่กำหนดมาตรการรักษาความลับของข้อมูลจากคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยด้วยเช่นกัน

อนึ่ง มีประเด็นปัญหาว่า ข้อมูลการกระทำความผิดทางวินัยของนักศึกษาควรเก็บไว้นานเพียงใด หรือกล่าวอีกนัยก็คือควรทำลายข้อมูลดังกล่าวในช่วงเวลาใด จากการศึกษาวิจัยมีความเห็นแบ่งเป็น 2 แนวทาง ดังนี้

1) ความเห็นแรก เห็นว่า ควรทำลายข้อมูลทันทีที่บุคคลมีได้มีสถานะเป็นนักศึกษาของสถาบันฯ แล้ว เช่น การลาออก การสำเร็จการศึกษา หรือเหตุประการอื่น เพราะโทษทางวินัยใช้สำหรับนักศึกษาของสถาบันฯ トラบไตนักศึกษายังคงสถานภาพเป็นนักศึกษาของสถาบันฯ สถาบันฯ ยังมีความจำเป็นต้องจัดเก็บข้อมูลดังกล่าวต่อไป หากบุคคลมีได้มีสถานภาพเป็นนักศึกษาตั้งแต่ช่วงต้น สถาบันฯ ไม่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลทางวินัยของนักศึกษาไว้อีก เพราะไม่มีนิติสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษา กับสถาบันฯ แล้ว

2) ความเห็นที่สอง เห็นว่า การลงโทษทางวินัยมีผลเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพและกระทบต่อสถานภาพของบุคคล เพื่อป้องกันปัญหาการโต้แย้งในอนาคตถึงความไม่ชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวนและลงโทษทางวินัย สถาบันฯ มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลวินัยของนักศึกษาเพื่อเป็นหลักฐาน ในช่วงระยะเวลาหนึ่งหลังจากบุคคลมีได้มีสถานภาพนักศึกษาแล้ว แต่ระยะเวลาการเก็บรักษาจะยาวนานเพียงใด เห็นว่า เป็นกรณีของแต่ละสถาบันฯ จะต้องนำไปพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบต่อไป

ประเด็นที่ 7 : กิจกรรมนักศึกษา

กิจกรรมนักศึกษาในประเด็นนี้ หมายถึง กิจกรรมนักศึกษานอกหลักสูตร กล่าวคือ ไม่เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการเรียนการสอน เช่น กิจกรรมการรับขวัญน้องใหม่ การแข่งขันกีฬา การประชุมเชียร์ การแข่งขันทางวิชาการ กิจกรรมส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม ฯลฯ (หากเป็นกิจกรรมที่จัดเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน จะปรากฏผลการศึกษาในประเด็นที่ 2 และประเด็นที่ 3 ดังคำอธิบายข้างต้น) ซึ่งการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาประเภทนี้ จะขึ้นอยู่กับความสมัครใจหรือความยินยอมในการเข้าร่วม

หน่วยงานและผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมนักศึกษามีหลายภาคส่วน อาทิ สถาบันฯ คณะวิชา ภาควิชา หน่วยงานกลางด้านกิจการนักศึกษา หน่วยงานอื่นที่มีได้มีการกิจหลักในด้านกิจการนักศึกษา คณะบุคคล หรือบุคคลผู้รับผิดชอบโครงการ ฯลฯ จะเห็นได้ว่า มีบุคคลและหน่วยงานที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการจัดเก็บและใช้ข้อมูลนักศึกษาอยู่หลายส่วน ความรู้ความเข้าใจและความตระหนักของภาคส่วนดังกล่าวเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและนโยบายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล จึงเป็นภารกิจสำคัญที่สถาบันฯ จะต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน เพราะการจัดกิจกรรมนักศึกษานั้น ยังคงดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่องตลอดปีการศึกษา สถาบันฯ ควรมีการกำหนดมาตรการและแนวปฏิบัติกลางเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ที่ทุกหน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบจัดกิจกรรมสามารถนำไปปฏิบัติเป็นขั้นพื้นฐานร่วมกัน ทั้งนี้ แต่ละหน่วยงานอาจกำหนดมาตรการและแนวปฏิบัติเพิ่มเติมได้เพื่อคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวของนักศึกษาอัน เกี่ยวเนื่องกับข้อมูลส่วนบุคคล

มีประเด็นปัญหาว่า สถาบันฯ สามารถเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรม โดยอาศัยฐานอำนาจอื่นที่มิใช่การขอความยินยอมได้หรือไม่ จากการศึกษาวิจัยพบว่า สถาบันฯ ไม่สามารถอ้างฐานอำนาจอื่นเพื่อเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรม ตัวอย่างเช่น

- ไม่อาจอ้างอำนาจตามฐานแห่งสัญญาได้ เนื่องจาก สัญญาให้บริการการศึกษาระหว่างนักศึกษา กับสถาบันฯ มุ่งเน้นไปที่การศึกษา การเรียนการสอน ด้านวิชาการเป็นสำคัญ กิจกรรมนักศึกษานอกหลักสูตรเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้าร่วมอย่างสมัครใจ และไม่จัดเป็นส่วนหนึ่งของคุณสมบัติในการสำเร็จการศึกษาแต่อย่างใด จึงไม่อาจอ้างฐานแห่งสัญญาได้

- ไม่อาจอ้างอำนาจตามฐานประโยชน์อันชอบธรรมได้ เนื่องจาก ลักษณะของกิจกรรมนักศึกษานอกหลักสูตร ไม่จัดเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรและไม่เป็นส่วนหนึ่งของคุณสมบัติในการสำเร็จการศึกษา ผู้เข้าร่วมกิจกรรมต้องยินยอมหรือ

สมัครใจเข้าร่วมเท่านั้น สถาบันฯ จะอ้างประโยชน์อันชอบธรรมเพื่อไม่ต้องขอความยินยอมฯ จากนักศึกษา จึงเป็นเรื่องที่อาจเกิดความเสียหายของนักศึกษา (ที่ไม่ประสงค์จะเข้าร่วมกิจกรรม) และไม่สมเหตุสมผล ดังนั้น การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรม จึงต้องเกิดจากการให้ความยินยอมของนักศึกษาอย่างเป็นอิสระ

ประเด็นหนึ่งที่ต้องเนื่องจากการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา ก็คือ การนำภาพของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไปเผยแพร่ในช่องทางต่าง ๆ หากสถาบันฯ ได้รับความยินยอมฯ จากนักศึกษาแล้ว ก็สามารถดำเนินการได้ แต่ต้องอยู่ภายในวัตถุประสงค์ที่นักศึกษาให้ความยินยอมด้วย อาทิ ให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยภาพของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อการประชาสัมพันธ์ข่าวสารของสถาบันฯ ย่อมไม่รวมไปถึงการนำภาพไปใช้ประโยชน์ทางการตลาดหรือไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัวของผู้รับผิดชอบจัดกิจกรรมแต่อย่างใด

สำหรับการบริหารจัดการ เห็นว่า ในกรณีที่มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก รูปแบบการขอความยินยอมควรอยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งนักศึกษาต้องยืนยันตัวตนในการเข้าร่วมกิจกรรม และการให้ความยินยอมฯ ผ่านบัญชีที่เป็นทางการ เช่น การเข้าระบบผ่านบัญชีอีเมลที่สถาบันฯ เป็นผู้สร้างให้กับนักศึกษา ฯลฯ

บทสรุป

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง ข้อสังเกตทางกฎหมายและการบริหารจัดการที่มีต่อพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 : ศึกษาเฉพาะกรณีด้านนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน สามารถสรุปประเด็นที่เป็นข้อสังเกตสำคัญได้ดังต่อไปนี้

1) ประเด็นสถานะของบุคคลก่อนการเป็นนักศึกษา เช่น ในขั้นตอนการสมัครเป็นนักศึกษาหรืออยู่ระหว่างการขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษา หากบุคคลมีสถานะเป็นผู้เยาว์จะต้องขอความยินยอมฯ จากผู้ใช้อำนาจปกครองของผู้เยาว์ด้วย แม้ว่าความเห็นบางส่วนจะตีความว่า การสมัครหรือการขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษาเป็นนิติกรรมที่ผู้เยาว์สามารถทำได้โดยลำพัง แต่เพื่อป้องกันการตีความของหน่วยงานรัฐที่อาจไม่ตรงกับการตีความของสถาบันฯ หลายแห่ง

นอกจากนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เยาว์และผู้ใช้อำนาจปกครอง สถาบันฯ อาจจัดทำแบบฟอร์มเอกสารให้ความยินยอมฯ และอัปโหลดขึ้นบนช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ ซึ่งผู้เยาว์หรือผู้ใช้อำนาจปกครองสามารถแนบเอกสารให้ความยินยอมฯ มาพร้อมกับเอกสารประกอบการสมัครหรือเอกสารประกอบการขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษา จึงไม่เป็นการสร้างขั้นตอนที่ซับซ้อนจนเกินควร

2) ประเด็นนวัตกรรมการเรียนการสอน ในกรณีที่มีการบันทึกภาพและภาพเคลื่อนไหวระหว่างการเรียนการสอนเพื่อนำผลลัพธ์ที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนนั้น สามารถดำเนินการได้โดยอาศัยอำนาจตามฐานแห่งสัญญา (สัญญาให้บริการการศึกษาระหว่างนักศึกษา กับสถาบันฯ) อย่างไรก็ดี หากมีการนำไปใช้ประโยชน์อื่นที่นอกเหนือขอบข่ายของสัญญาดังกล่าว เช่น การนำไปประชาสัมพันธ์เชิงการตลาด ฯลฯ สถาบันฯ จำเป็นต้องขอความยินยอมฯ จากนักศึกษา ทั้งนี้ การบันทึกภาพและภาพเคลื่อนไหวระหว่างการเรียนการสอนควรเป็นการบันทึกภาพบรรยากาศโดยรวม ไม่ควรถ่ายเฉพาะเจาะจงนักศึกษาคนใดคนหนึ่ง

3) ประเด็นการวัดประเมินผลการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการวัดประเมินผลที่มีค่าคะแนนและนำไปประมวลเป็นผลการเรียนหรือไม่ก็ตาม ข้อมูลจากการประเมินจัดว่าเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งสถาบันฯ อาจไม่ต้องขอความยินยอมฯ จากนักศึกษา โดยอาศัยอำนาจตามฐานแห่งสัญญา (สัญญาให้บริการการศึกษาระหว่างนักศึกษา กับสถาบันฯ) แต่เพื่อป้องกันปัญหาการตีความฐานอำนาจที่แตกต่างกัน สถาบันฯ อาจขอความยินยอมจากนักศึกษาอีกครั้งภายใต้วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนและพัฒนานักศึกษาในมิติต่าง ๆ

นอกจากนี้ มีข้อควรระวังคือ การประเมินผลการศึกษาอาจมาจากบุคคลหลายภาคส่วนนอกจากอาจารย์ผู้สอน เช่น กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ฯลฯ ฉะนั้น สถาบันฯ ควรวางระบบและกลไกในคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในด้านการประเมินผล การศึกษาให้รัดกุม รวมถึงการรักษาความลับจากการประเมินผลด้วย

4) ประเด็นการดูแลสุขภาพพยานามัยของนักศึกษา ข้อมูลสุขภาพของนักศึกษาจัดว่าเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหว ซึ่งเกี่ยวข้องกับความเป็นส่วนตัวโดยแท้ หากมีการรั่วไหลของข้อมูล อาจเกิดผลกระทบต่อตัวของนักศึกษาอย่างรุนแรง

ข้อมูลสุขภาพของนักศึกษาอาจไปปรากฏอยู่กับบุคลากรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ภายในสถาบันฯ เช่น กรณีนักศึกษา ปรีกษาเกี่ยวกับสุขภาพพยานามัยของตนกับอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ผู้แนะแนว ผู้บริหารคณะวิชา ห้องรักษาพยาบาล หน่วย บริการทางการแพทย์ ฯลฯ ซึ่งบุคลากรและหน่วยงานดังกล่าวจะต้องขอความยินยอมฯ จากนักศึกษา โดยสถาบันฯ อาจจัดทำ แบบฟอร์มขอความยินยอมฯ หรือข้อความตัวอย่างเพื่อให้บุคลากรและหน่วยงานนำไปปรับใช้ได้อย่างถูกต้อง

5) ประเด็นการดูแลสวัสดิภาพให้แก่นักศึกษา : กรณีการติดตั้งกล้องโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) วัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อรักษาความปลอดภัยให้แก่นักศึกษา สถาบันฯ สามารถติดตั้ง CCTV ได้ โดยอาศัยอำนาจตามฐานประโยชน์ต่อชีวิตและ ฐานประโยชน์อันชอบธรรม อย่างไรก็ตาม สถาบันฯ จะต้องสร้างมาตรการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลดังกล่าว เช่น การ กำหนดตัวบุคคลที่มีสิทธิเข้าถึงข้อมูล การตอบรับหรือปฏิเสธเมื่อมีบุคคลอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลต้องการขอ ข้อมูลเหล่านั้น เป็นต้น

6) ประเด็นวินัยของนักศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับวินัยของนักศึกษา อาทิ การกระทำความผิดทางวินัย การสอบสวนทาง วินัย การอุทธรณ์ หรือการลงโทษทางวินัย ฯลฯ จัดว่าเป็นข้อมูลส่วนบุคคลและมีความละเอียดอ่อน หากข้อมูลดังกล่าวรั่วไหล ออกไปโดยมิชอบ ย่อมเกิดผลกระทบต่อการประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิตประจำวันของนักศึกษา

อนึ่ง แม้นักศึกษาจะไม่ให้ความยินยอมแก่สถาบันฯ ในการจัดเก็บข้อมูลการกระทำความผิดทางวินัยของนักศึกษา แต่ สถาบันฯ สามารถจัดเก็บข้อมูลในส่วนดังกล่าวได้โดยอาศัยอำนาจตามฐานประโยชน์อันชอบธรรม อย่างไรก็ตาม สถาบันฯ ต้องกำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลวินัยนักศึกษาอย่างรัดกุม อาทิ การกำหนดแหล่งจัดเก็บข้อมูลที่ชัดเจน ผู้ ที่มีสิทธิเข้าถึงข้อมูล รวมถึงการกำหนดมาตรการรักษาความลับของข้อมูลจากคณะกรรมการสอบสวนทางวินัย

7) ประเด็นกิจกรรมนักศึกษา ซึ่งหมายถึง กิจกรรมนันทนาการนอกหลักสูตร (ไม่จัดเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรหรือการ เรียนการสอน) สถาบันฯ จะต้องขอความยินยอมฯ จากนักศึกษา โดยไม่สามารถอ้างอำนาจตามฐานแห่งสัญญาหรือฐาน ประโยชน์อันชอบธรรมได้ เนื่องจาก สัญญาให้บริการการศึกษามุ่งเน้นไปที่การจัดการเรียนการสอน (รวมถึงกิจกรรมที่เป็นส่วน หนึ่งของหลักสูตรหรือรายวิชา) แต่ไม่ครอบคลุมไปถึงกิจกรรมนันทนาการนอกหลักสูตรที่เป็นกิจกรรมที่นักศึกษาสมัครใจเข้าร่วม ดังนั้น หากสถาบันฯ ต้องการนำภาพการทำกิจกรรมนักศึกษาไปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ สถาบันฯ จะต้องระบุวัตถุประสงค์ใน การขอความยินยอมฯ ให้ชัดเจน

ด้วยเหตุที่มีหน่วยงานและบุคลากรหลายภาคส่วนเป็นผู้จัดกิจกรรมนักศึกษา กิจกรรมดังกล่าวจึงเกิดขึ้น ต่อเนื่อง ตลอดปีการศึกษา สถาบันฯ ควรสื่อสารเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและสร้างความตระหนักต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้รับทราบโดยเร็ว เพื่อป้องกันความสับสนเสี่ยงที่อาจเกิดการละเมิดกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ตามมา

ข้อเสนอแนะ

1) สถาบันฯ ควรกำหนดมาตรการและแนวปฏิบัติกลางเพื่อคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวของนักศึกษา อัน เกี่ยวเนื่องกับข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งรวมถึงมาตรการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล การแจ้งเตือนเมื่อเกิดการรั่วไหลของข้อมูล และการเยียวยาอันเกิดจากการรั่วไหลของข้อมูล เพื่อให้หน่วยงานหรือบุคลากรภายในสถาบันฯ นำไปใช้ได้อย่างถูกต้องตาม กฎหมายและนโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

2) สถาบันฯ ต้องสร้างความรู้ความเข้าใจ ความตระหนักถึงความสำคัญในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยส่งเสริมให้หน่วยงานและบุคลากรเห็นว่าเป็นเรื่องใกล้ตัวและมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งอาจจัดการอบรมหรือการทดสอบความรู้ความเข้าใจของบุคลากร เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในขั้นต้นว่า บุคลากรได้รับทราบหลักการพื้นฐานของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในเรื่องข้อสังเกตทางกฎหมายและการบริหารจัดการที่มีต่อกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ในด้านบุคลากรและบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องกับสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาเอกชนสามารถนำผลการศึกษาวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายขององค์กรและการปฏิบัติงานให้สอดคล้องตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, สำนักงาน. เอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์. สืบค้นเมื่อ 23 สิงหาคม 2564, จาก กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม: <https://www.mdes.go.th/mission/82>

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. คณะนิติศาสตร์. ศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา. (2564). Thailand Data Protection Guidelines 3.0 แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นคร เสรีรักษ์ และคณะ. (2562). GDPR ฉบับภาษาไทย. (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พี.เพรส จำกัด)

ประชุม (นามสมมุติ) (มหาวิทยาลัยที่ 3). สัมภาษณ์. 17 สิงหาคม 2564.

ประพันธ์ (นามสมมุติ) (มหาวิทยาลัยที่ 3). สัมภาษณ์. 17 สิงหาคม 2564.

ประมาน (นามสมมุติ) (มหาวิทยาลัยที่ 3). สัมภาษณ์. 17 สิงหาคม 2564.

ประสงค์ (นามสมมุติ) (มหาวิทยาลัยที่ 3). สัมภาษณ์. 17 สิงหาคม 2564.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562. สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2564, จาก สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา: <https://www.krisdika.go.th/web/guest/law>

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2560). สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2564, จาก สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา: <https://www.krisdika.go.th/web/guest/law>

โรงพยาบาลบ้านแพ้ว (องค์การมหาชน). คู่มือการขอสำเนาเวชระเบียน. สืบค้นเมื่อ 28 สิงหาคม 2564, จาก โรงพยาบาลบ้านแพ้ว (องค์การมหาชน): <https://www.bphosp.or.th/pdf/cardform01.pdf>

สมเกียรติ (นามสมมุติ) (มหาวิทยาลัยที่ 2). สัมภาษณ์. 10 สิงหาคม 2564.

สมนึก (นามสมมุติ) (มหาวิทยาลัยที่ 2). สัมภาษณ์. 10 สิงหาคม 2564.

สมพร (นามสมมุติ) (มหาวิทยาลัยที่ 2). สัมภาษณ์. 10 สิงหาคม 2564.

สมศักดิ์ (นามสมมุติ) (มหาวิทยาลัยที่ 2). สัมภาษณ์. 10 สิงหาคม 2564.

อาจิน (นามสมมุติ) (มหาวิทยาลัยที่ 1). สัมภาษณ์. 20 กรกฎาคม 2564.

อาภรณ์ (นามสมมุติ) (มหาวิทยาลัยที่ 1). สัมภาษณ์. 20 กรกฎาคม 2564.

อาภา (นามสมมุติ) (มหาวิทยาลัยที่ 1). สัมภาษณ์. 20 กรกฎาคม 2564.

อาศัย (นามสมมุติ) (มหาวิทยาลัยที่ 1). สัมภาษณ์. 20 กรกฎาคม 2564.